

Jana Máchalová, Ivan Chvatík, Příběhy slavných vil renesančního Říma. Filosofický ústav AV ČR: Praha 2021

Jana Máchalová absolvovala Vysokou školu textilní v Liberci a postgraduálně studovala estetiku. Krom toho, že je autorkou několika básnických sbírek a souboru povídek, je i autorkou několika odborných publikací o módě a publikuje odborné i populárně-naučné články v českých i slovenských periodikách.

Ivan Chvatík je absolvent Fakulty jaderné a technické fyziky ČVUT. Od roku 1969 byl externím doktorandem Jana Patočky na Filosofické fakultě UK, následně se věnoval organizaci jeho seminářů a řídil samizdatovou edici Patočkovy filosofické pozůstalosti. Vede vydávání *Sebraných spisů Jana Patočky*. Je od roku 1993 zástupcem ředitele Centra pro teoretická studia a v roce 2007 obdržel čestný doktorát Univerzity Karlovy za přínos pro rozvoj české filosofie a jejího postavení doma i v zahraničí.

Jana Máchalová, Ivan Chvatík, racconti di famose ville romane rinascimentali.**Istituto filosofico dell'Accademia delle Scienze della RC: Praga 2021**

Jana Máchalová si è laureata all'Università Tecnica di Liberec (Ingegneria tessile) per poi fare un master in Estetica. Oltre ad essere autrice di diverse raccolte di poesie e di una di racconti, è anche autrice di diverse pubblicazioni scientifiche sulla moda e pubblica articoli scientifici e divulgativi su periodici cechi e slovacchi.

Ivan Chvatík si è laureato alla Facoltà di Fisica Nucleare e Tecnica dell'Università Tecnica Ceca. Dal 1969 è stato dottorando esterno di Jan Patočka presso la Facoltà di Filosofia dell'Università Carlo, poi si è dedicato all'organizzazione dei suoi seminari e ha diretto l'edizione samizdat sull'eredità filosofica di Patočka. Dirige la pubblicazione de *Opere complete di Jan Patočka*. Dal 1993 è vicedirettore del Centro di studi teorici e nel 2007 ha ricevuto un dottorato onorario dall'Università Carlo per il suo contributo allo sviluppo della filosofia ceca e la sua posizione in patria e all'estero.

Foto: Archiv autorů, Gaeta 2019

„Na Via Appia, královně silnic, nedaleko od brány sv. Šebestiána, kráčí k městu stín. Kráčí důstojně, jak se sluší na patriarchu, jak se sluší na kardinála. Za zády nechává prastará svědectví o Věčném městě...“

Kroky imaginárního stínu majitele Vily kardinála Bessariona na Via Appia začíná poutavé vyprávění o osmi renesančních vilách v Římě.

Kniha obeznamuje čtenáře s příběhem každé vily, se životy jejich majitelů a architektů, popisuje situaci, která v tom či onom období v Římě vládla. Poutavě vypráví o osobnostech, které se s příběhy vil prolínají, o jejich snech, láskách, o lidské závisti a intrikách. Historický průvodce po renesančních vilách v Římě se takto stává knihou popisující, ano, osm historických památek, ale také vyprávějící osm poutavých příběhů.

Kromě fotografické dokumentace, kterou je kniha bohatě proložena, je popis často podložen zajímavými historickými dokumenty. Zde nelze nezmínit Raffaella Sanzio, který takto ve svém dopise popisuje projekt svého snu, Vilu Madama:

„...naskýtá se z vily panoramatický výhled na Řím od jihu až k severozápadu. Stoupající terén, který má vila za zády, směřuje k západu až jihozápadu. Proto vila je vystavena působení šesti z osmi větrů (Ostro, Jugo, Levant, Grecale, Tramontan a Mistra). Při procházkách po rezidenci lze všechny tyto větry pocítit, aby vila směřovala k větrům, které jsou zdravější, natočil jsem její delší stranu přímo k severovýchodu a na jihovýchod jsem nenavrhl žádná okna ani obytné prostory kromě těch, kterým nevádí teplo...“

A ještě: *„...má tak mírný sklon, že člověk ani nemá pocit, že jde do kopce. A když konečně dojde až k vile, ani si nevšimne, že už je nahoře a má celé okolí pod sebou jako na dlani...“*

Krom toho, že zde Raffael květnatě popisuje svoji myšlenku a logiku systému architektonického uspořádání vily a jejího zasazení do terénu a okolí, je z dopisu i po staletích doslova cítit nadšení geniálního architekta a hlavní myšlenka projektu renesančních vil: oslava antického Říma, cílevědomost zasazení renesančních vil do jejich okolí, vyzdvížení jejich vztahu s městem a vyjádření vztahu tehdejších majitelů, mecenášů a architektů k přírodě, umění, kultuře a jejich městu. Každá římská vila se takto stává pro Řím šperkem, dámou, vkloubenou do hlučného velkoměstského chaosu, která si žije svým vlastním životem. Římané svoje vily milují a kniha svým pojetím čtenáři a návštěvníkům vil vlastně objasní nejen vše

“Sulla via Appia, la regina delle strade, non lontano dalla porta di San Sebastiano, un'ombra cammina verso la città. Cammina con dignità, come si addice a un patriarca, come si addice a un cardinale. Lascia dietro di sé antiche testimonianze della Città Eterna...”

Con l'orma dell'ombra immaginaria del proprietario della Villa del Cardinale Bessarione sulla Via Appia inizia la storia avvincente su otto ville rinascimentali di Roma.

Il libro fa conoscere ai lettori la storia di ogni villa con le vite dei loro proprietari e architetti, descrive la situazione che prevaleva a Roma in un dato momento storico. Racconta in modo coinvolgente di personaggi che si intrecciano con le storie delle ville, dei loro sogni, amori, dell'invidia e degli intrighi degli uomini. La guida storica alle ville rinascimentali di Roma diventa così un libro che descrive, sì, otto monumenti storici, ma racconta anche otto storie avvincenti.

Oltre alla documentazione fotografica di cui il libro è riccamente inframmezzato, la descrizione è spesso supportata da interessanti documenti storici. Non si può non menzionare Raffaello Sanzio, che nella sua lettera descrive il progetto dei suoi sogni, Villa Madama: *“...dalla parte che guarda Roma scopre il mezzodi e da la opposita scopre maestro et alle spalle del monte restano lybicco et ponente, et greco et tramontana et maestro; a che V.S. può considerare come gira il sityo. Ma per porre la villa a venti più sani ho volta la sua lunghezza per diretta linea a syrocco et a maestro, con questa advententia che a syrocco non vengano finestra né habitatione alcune se non quelle che ànno di bisogno del caldo...”*

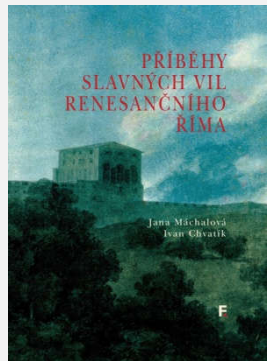
E ancora: *“...salice tanto dolcemente che non pare de salire, ma essendo giunto alla villa non se accorgie de essere in alto e de dominare tutto il paese...”* Oltre al fatto che Raffaello Sanzio qui descrive in modo fiorito la sua idea e la logica del sistema di organizzazione architettonica della villa e la sua collocazione nel terreno e nei dintorni, anche dopo tutti questi secoli dalla lettera si percepisce letteralmente l'entusiasmo di un geniale architetto e l'idea principale dei progetti di ville rinascimentali: la celebrazione dell'antica Roma, la propositiva collocazione delle ville rinascimentali nello spazio, evidenziando il loro rapporto con la città ed esprimendo il rapporto degli allora proprietari, mecenati e architetti con la natura, l'arte, la cultura e la loro città. Ogni villa romana diventa così un gioiello per Roma, una signora, immersa nel

historické, ale i proč jsou ještě dnes římské renesanční vily tak hluboce oceňovány.

Věra Krejčíková

Autoři čtenářům Římských listů laskavě poskytli tento rozhovor:

ŘL: *Pro Římany jsou vily velmi důležitým prvkem jejich soužití s městem, ale běžnými návštěvníky Říma jsou často opomíjeni. Jak jste se k tomuto tématu dostali?*

JM: V šestnácti letech, v roce 1968, jsem byla s rodiči na okouzující cestě po Itálii. Netušila jsem, že kvůli ruským tankům se tam vrátím až po čtvrt století. Od devadesátých let jsem jezdila pracovně do Florencie na veletrh Pitti Immagine Uomo a upoutaly mne renesanční paláce, kam jsem byla zvána na večerní prezentace módních firem. Začala

jsem studovat dějiny rodu Medici, a to mne přivedlo k jejich vilám, kde se soustřeďoval kulturní život, který dal vzniknout moderní evropské civilizaci. Po stopách medicejského papeže Lva X. a florentských umělců jsem se dostala do Říma. Ale nevedou tam snad všechny cesty?

ŘL: *Kniha se ve vyprávění o jednotlivých vilách nezaměřuje jen na hlavní osobnosti – jejich majitele a samotné příběhy vil, ale sleduje i jejich zasazení do politického a všeobecně společenského kontextu. Jak byl takto široký záběr všech aspektů obtížný a kolik času si vyžádal?*

ICH: Při studiu filosofie a dějin mi bylo dávno jasné, že Itálie měla při vzniku evropské civilizace rozhodující úlohu. Proto jsem se s radostí chopil příležitosti doprovázet JM na cestách po Itálii, a to při první knize jako editor jejích textů a fotograf, při druhé knize pak i jako spoluautor. Vzhledem k tomu, že dějinami Itálie se oba zabýváme již delší dobu, nebylo tak obtížné zařadit vše do politického kontextu. Daleko obtížnější bylo najít relevantní odbornou literaturu a vše prověřit osobními návštěvami jednotlivých vil. Také jsme se snažili podrobně vyložit složitou mytologickou ikonografii vilové výzdoby a její metaforický smysl. Proto jsem freskovou výzdobu dokumentoval fotograficky co možná v úplnosti.

ŘL: *Spoluautorka se tematice vil v Itálii nevěnovala poprvé. Jaký je váš vztah k Itálii a konkrétně k Římu? Jak tento vztah vidíte vzhledem k italské kultuře?*

JM: První kniha o vilách vznikla na základě našich cest po celé Itálii. Ve Venetu jsme obdivovali vily Andrea Palladia, v Toskánsku vily medicejské, v okolí Říma jsme navštívili vily kardinálské a skončili jsme vilou Palagonia na Sicílii. Římské vily jsme záměrně vynechali, neboť jsme brzy pochopili, že jim je potřeba věnovat samostatnou knihu. Do italské kultury jsem začala pronikat již před několika desetiletími, když jsem sepsala knihu o módě 20. století, kde významnou roli hráli italský návrháři, kteří se inspirovali italským uměním minulosti. Obzvláště mne zaujala Elsa Schiaparelli, která umění a módu propojila nejtěsněji.

ŘL: *A na závěr, předpokládáte, že se s vaší budoucí prací „vrátíte“ do Itálie, nebo snad i do Říma?*

Oba autoři: Do Itálie i do Říma se budeme samozřejmě stále vracet. Je toho tolik, co jsme ještě neviděli a neprozkoumali, a čas nám ukáže, o čem bude muset být naše příští kniha.

Děkujeme za rozhovor

Věra Krejčíková

Odkaz na publikaci /Link per la pubblicazione:

<https://filosofia.flu.cas.cz/publikace/534> <https://shop.flu.cas.cz/cs/>

caos rumoroso della città, e che vive una vita propria. I romani amano le loro ville e il concept del libro spiegherà ai lettori e ai visitatori delle ville non solo tutto ciò che è storico, ma anche perché le ville romane rinascimentali sono ancora così apprezzate oggi.

traduzione Teresa Mele

Gli autori hanno gentilmente concesso un'intervista per i lettori di Fogli Romani:

FR: *Per i romani le ville sono un elemento importante della coesistenza con la città, ma dai visitatori ordinari di Roma sono spesso trascurate. Come siete arrivati a questo argomento?*

JM: A sedici anni, nel 1968, feci con i miei genitori un incantevole viaggio per l'Italia. Non immaginavo che a causa dei carri armati russi sarei potuta tornarci solo dopo un quarto di secolo. Dagli anni '90 ho cominciato ad andare per lavoro alla fiera Pitti Immagine Uomo di Firenze e mi hanno catturato i palazzi rinascimentali dove mi invitavano per le serate delle case di moda. Ho cominciato a studiare la storia della casata dei Medici, e questo mi ha portato alle loro ville dove si concentrava la vita culturale che ha portato alla nascita della moderna civiltà europea. A Roma ci sono arrivata seguendo le tracce di papa Leone X e degli artisti fiorentini. Ma, dopotutto, tutte le strade portano a Roma.

FR: *Nella storia delle singole ville, il libro non si concentra solo sui personaggi principali - i loro proprietari e le storie delle ville, ma ne traccia anche la collocazione nel contesto politico e sociale generale. Quanto è stato difficile fornire una così vasta gamma di aspetti e quanto tempo ci è voluto?*

ICH: Nello studio della filosofia e della storia mi è stato a lungo chiaro che l'Italia ha giocato un ruolo decisivo nell'emergere della civiltà europea. Per questo ho colto volentieri l'occasione per accompagnare JM nei viaggi in giro per l'Italia, nel primo libro come curatore dei suoi testi e fotografo, e nel secondo come coautore. Dato che entrambi ci occupiamo da tempo della storia italiana, non è stato così difficile inquadrare il tutto in un contesto politico. E' stato molto più difficile trovare della letteratura scientifica pertinente e controllare tutto con visite personali alle singole ville. Abbiamo anche cercato di spiegare in dettaglio la complessa iconografia mitologica della decorazione delle ville e il suo significato metaforico. Ecco perché ho documentato fotograficamente gli affreschi nel modo più completo possibile.

FR: *La sua coautrice non ha affrontato per la prima volta il tema delle ville in Italia. Qual è il suo rapporto con l'Italia e con Roma in particolare? Come vede questo rapporto in relazione alla cultura italiana?*

JM: Il primo libro sulle ville era basato sui nostri viaggi in tutta Italia. In Veneto abbiamo ammirato le ville di Andrea Palladio, in Toscana le ville Medicee, in giro per Roma abbiamo visitato le ville dei cardinali e abbiamo terminato con villa Palagonia in Sicilia. Abbiamo volutamente tralasciato le ville romane perché ci siamo presto resi conto che serviva un libro a parte. Sono iniziata a penetrare nella cultura italiana diversi decenni fa quando ho scritto un libro sulla moda del XX secolo in cui hanno avuto un ruolo importante gli stilisti italiani che si erano ispirati all'arte italiana del passato. Ero particolarmente interessata a Elsa Schiaparelli, che collegava più strettamente arte e moda.

FR: *E infine, vi aspettate di "tornare" in Italia, o forse proprio a Roma, con il vostro lavoro futuro? Entrambi gli autori:* Certo, torneremo sempre in Italia e a Roma. C'è così tanto che non abbiamo ancora visto ed esplorato, e il tempo ci dirà di cosa tratterà il nostro prossimo libro.

Grazie dell'intervista

traduzione Teresa Mele